

УДК 364-3:331.522.4:330.16

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V39\(2023\)-22](https://doi.org/10.31521/modecon.V39(2023)-22)

Христенко О. А., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0003-0431-5328

e-mail: olhakhrystenko@gmail.com

Крилова І. Г., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки підприємств, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0000-0002-2911-2474

e-mail: KrylovaIG@mnau.edu.ua

Копайгора О. О., аспірант, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0009-0006-1031-5366

e-mail: Sasha.marina00@gmail.com

Стан та тенденції розвитку соціальної інфраструктури Миколаївської області

Анотація. У процесі дослідження розглянуто теоретичні аспекти поняття соціальної інфраструктури, визначено основні чинники, що мають прямий вплив на формування соціальної інфраструктури міста. Проведено дослідження стану розвитку соціальної інфраструктури Миколаївської області, а також визначено основні тенденції щодо її розвитку. Зазначено основні проблеми, що виникають у медичній сфері, визначено структуру системи освіти в Миколаївській області. Визначено основні напрями Програми розвитку закладів охорони здоров'я та надання медичних послуг на 2023-2025 роки. Підкреслено, що найбільш проблематичними аспектами соціальної інфраструктури на думку громадян є рівень освіти у навчальних закладах міста. Згідно опитування визначено, що Миколаїв займає останні позиції у рейтингу задоволення населення якістю послуг у місті, що провокує необхідність модернізації окремих складових, оскільки такий фактор негативно впливає в свою чергу на демографічну ситуацію в регіоні та провокує відтік населення до більш перспективніших міст України.

Ключові слова: соціальна інфраструктура; розвиток міста; благоустрій; освіта; медицина; безпека проживання.

Olha Khrystenko, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Iryna Krylova, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Enterprise Economics, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

Oleksandr Kopaihora, PhD student, Mykolaiv National Agrarian University, Mykolaiv, Ukraine

State and Trends of Development of Social Infrastructure of Mykolaiv Region

Abstract. Introduction. In the process of research, the theoretical aspects of the concept of social infrastructure were considered, the main factors that have a direct impact on the formation of the social infrastructure of the city were determined. A study of the state of development of the social infrastructure of the Mykolaiv region was conducted, and the main trends in its development were also determined.

Purpose. The main purpose of the research is to study the state of development of the social infrastructure of the Mykolaiv region, as well as to determine its main development trends.

Results. The Mykolaiv region, a clear trend was revealed regarding the decline in the state of social infrastructure, which requires the use of operational measures for its stabilization and improvement in the future.

Conclusions. Although the population of the Mykolaiv region assesses the state of social infrastructure as average, considering the level of development of other regions, Mykolaiv occupies one of the last positions. Such pessimistic views of citizens provoke their desire to leave for more developed cities, and the mass outflow of the population, in turn, provokes a shortage of personnel in the region. At the same time, there are problems regarding the state of the material and technical base of medical institutions, the insufficient level of information technologies in educational institutions, the inefficiency of the use of budget funds, and the shortage of housing funds. If we take into account the conditions of martial law, then the mentioned problems only deepen, therefore it is important to start programs for the restoration of the region and its development, attracting investors and improving the management system at the local level.

Keywords: social infrastructure, city development, improvement, education, medicine, residential security.

---

¹Стаття надійшла до редакції: 15.05.2023

Received: 15 May 2023

JEL Classification: J10; J18.

Постановка проблеми. Якщо спиратися на світові тенденції, то варто зазначити, що досить вагомий вплив на розвиток міста відіграє рівень розвитку населення, що проживає на його території. Виходячи з цього, можна підкреслити, що основною складовою, що формує розвиток населення є саме соціальна інфраструктура та соціальне середовище. Таким чином, ключовим завданням щодо забезпечення високого рівня конкурентоспроможності будь-якого регіону є розбудова інфраструктури, яка б змогла задовольнити вимоги громадян, створюючи при цьому відповідні умови для людського розвитку.

У процесі розвитку соціальної інфраструктури вагомою проблемою є застарілість матеріально-технічної бази, обмеженість ресурсів, недосконала система менеджменту, а також низький рівень інклюзії об'єктів соціальної інфраструктури. Виражаються дані аспекти, переважно, у досить низькому рівні доступності відповідних закладів соціальної інфраструктури для осіб з обмеженими можливостями. Варто також зазначити, що вагомою проблемою у даному питанні є власне незрілість соціальної відповідальності серед населення та його неготовність брати участь у розбудові регіону, а також необізнаність внутрішніх стейкхолдерів стосовно соціальних питань та програм розвитку, а недостатній рівень фінансування, своєю чергою, провокує

проблему самої реалізації механізму забезпечення соціального розвитку. Особливо гостро питання розвитку соціальної інфраструктури постає у період дії воєнного стану у сучасних умовах сьогодення, що викликає необхідність у її збереженні та подальшому розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Достатньо поширеною проблемою у дослідженнях вітчизняних та іноземних науковців є саме питання забезпечення соціальної інфраструктури. Висвітлене дане питання було у працях Е. М. Лібанової [1], А. А. Гриценко [2], Н. М. Витренко [3], проте, враховуючи сучасні умови для розвитку соціальної інфраструктури, дане питання потребує подальшого вивчення.

Формулювання цілей дослідження. Основною метою дослідження є вивчення стану розвитку соціальної інфраструктури Миколаївської області, а також визначення її основних тенденцій розвитку.

Основні результати дослідження. У процесі дослідження даного питання було обрано Миколаївську область як головний об'єкт, що знаходиться на півдні України та має загальну площу 24,6 тис. км², а центром області є м. Миколаїв. Станом на 2022 р. населення Миколаївської області складає 1 091,8 тис. осіб [4]. Динаміку зміни чисельності населення Миколаївської області відобразимо на рисунку 1.

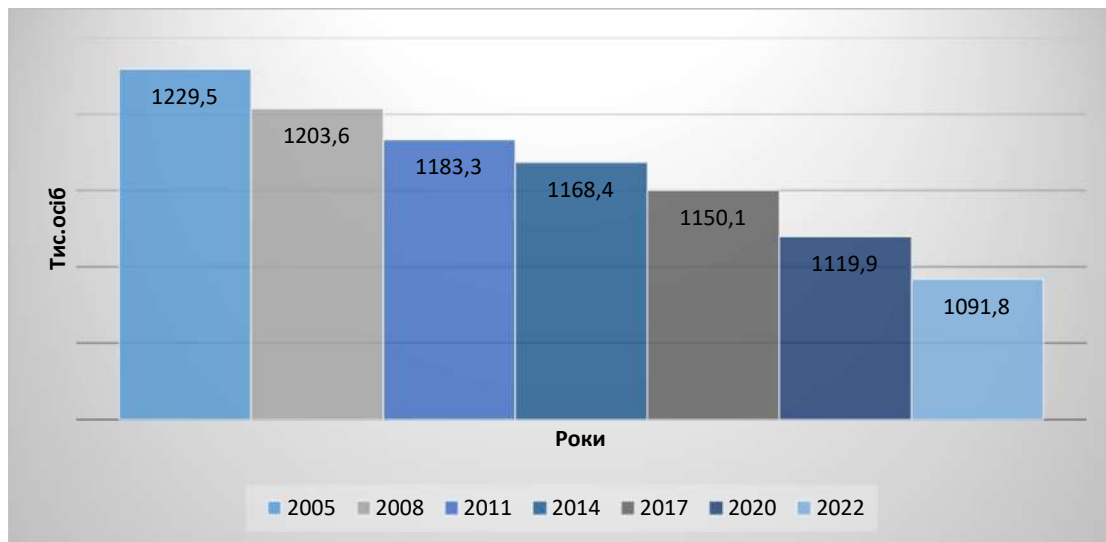

Рисунок 1 – Динаміка чисельності населення Миколаївської області протягом 2005-2022 рр, тис осіб

Джерело: сформовано авторами за даними [4]

Таким чином, аналізуючи рис. 1, можемо зробити висновок, що протягом останніх років у Миколаївській області прослідковується чітка тенденція до зменшення кількості населення: якщо у 2005 р. у порівнянні з 2004 р. зменшення становило близько 0,89%, то у 2022 році – 1,50 відсотка.

Від'ємні значення по Миколаївській області прослідковуються також і серед рівня природного приросту населення. Порівняємо значення в межах Миколаївської області із показниками по інших областях України (табл. 1).

Таблиця 1 – Коефіцієнти природного приросту населення по регіонах

	На 1000 осіб наявного населення		
	2019 р.	2020 р.	2021 р.
Україна	-6,6	-8,1	-11,2
Вінницька область	-7,9	-9,0	-11,3
Волинська область	-2,8	-3,8	-5,5
Дніпропетровська область	-8,9	-10,8	-14,5
Донецька область	-	-	-
Житомирська область	-8,5	-10,0	-12,7
Закарпатська область	-2,0	-2,6	-4,7
Запорізька область	-9,6	-11,2	-15,8
Івано-Франківська область	-4,0	-5,5	-7,4
Київська область	-8,1	-9,6	-13,2
Кіровоградська область	-9,6	-11,4	-14,7
Луганська область	-	-	-
Львівська область	-4,3	-6,1	-8,2
Миколаївська область	-8,1	-9,0	-13,0
Одеська область	-5,1	-6,0	-9,8
Полтавська область	-9,9	-11,5	-14,4
Рівненська область	-1,6	-2,9	-4,7
Сумська область	-10,2	-12,2	-14,8
Тернопільська область	-6,6	-7,7	-9,3
Харківська область	-8,4	-10,4	-15,1
Херсонська область	-7,4	-9,2	-13,0
Хмельницька область	-7,5	-8,9	-12,0
Черкаська область	-10,0	-11,4	-13,8
Чернівецька область	-3,1	-5,1	-7,3
Чернігівська область	-12,5	-13,8	-16,5
М.Київ	-0,2	-1,9	-5,3

Джерело: сформовано авторами за даними [5, 6, 7]

Отже, згідно з табл. 1, можна спостерігати поступове зменшення коефіцієнтів природного приросту по всій території України. У Миколаївській області у 2019 р. коефіцієнт становив -8,1%, а у 2021 р. складав -13,0%, що є досить негативним явищем.

Однією з найважливіших ланок, що формують соціальну інфраструктуру, є рівень освіти. Система

освіти у Миколаївській області містить заклади дошкільної освіти, початкової, середньої, професійно-технічної та вищої. Станом на кінець 2021 р. кількість закладів дошкільної освіти складала 541 заклад, в якому навчається 33,3 тис. осіб (табл. 2).

Таблиця 2 – Кількість закладів дошкільної освіти у Миколаївській області протягом 2010-2021 рр.

Роки	Кількість закладів, од.	У тому числі в них дітей, тис. осіб
2010	552	36,1
2015	568	42,4
2019	545	38,0
2020	555	34,9
2021	541	33,3

Джерело: сформовано авторами за даними [8]

Таким чином, протягом останніх років спостерігається зменшення кількості закладів дошкільної освіти та кількості осіб, що в них навчаються. Станом на 2021 р. у закладах дошкільної освіти Миколаївської області навчалось 33,3 тис. осіб. Зменшення кількості дітей викликано переважно факторами зниження рівня народжуваності в країні та міграцією населення закордон. Тенденція до зменшення спостерігається також і серед закладів середньої освіти: в 2022-2023 н. р. кількість становить 436 навчальних закладів.

Варто також дослідити медичну системи у Миколаївській області. Особливо гостро аспект її розвитку постав під час пандемії коронавірусу. Наразі комунальні заклади охорони здоров'я та медичних послуг зазнають певних змін, підлаштовуючись під умови пандемії та військової агресії Російської Федерації на території України. Виходячи з цього, можна зазначити, що система охорони здоров'я м. Миколаєва витримує навантаження обох дестабілізуючих чинників завдяки працівникам, що продовжують свою діяльність та ефективній системі

менеджменту, управлінці якої швидко відреагували на виклики та змінили специфіку своєї роботи.

Згідно з рішенням Миколаївської міської ради, було сформовано Програму розвитку закладів охорони

здоров'я та надання медичних послуг на 2023-2025 роки. Основним джерелом фінансування виступають кошти бюджету Миколаївської міської територіальної громади (табл. 3).

Таблиця 3 – **Обсяг та розподіл фінансування в рамках Програми розвитку закладів охорони здоров'я та надання медичних послуг на 2023-2025 рр.**

Джерело фінансування	Обсяг фінансування, грн	Розподіл за роками, тис грн		
		2023 рік	2024 рік	2025 рік
Кошти бюджету Миколаївської міської територіальної громади	1533636	527624	472717	533295

Джерело: сформовано автором за даними [9]

Серед основних проблем, що виникли у сфері охорони здоров'я в сучасних умовах, можна виділити той факт, що населення мають страх щодо відвідування даних закладів, оскільки існує імовірність зараження коронавірусом, а також слід враховувати, що частина ракетних ударів по місту була завдана саме по медичних закладах. Наразі дещо змінилася специфіка щодо забезпечення лікарень обладнанням та лікарськими засобами. Якщо протягом 2020-2021 рр. акцент робився переважно на закупівлю засобів захисту дихальних шляхів, забезпечення киснем, то зараз фокус більше спрямовується на високий рівень загрози застосування хімічної та ядерної зброї, а також допомогу цивільному населенню, що отримали поранення, опіки та інші травми внаслідок обстрілів міста. Проте, таке спрямування провокує іншу проблему, яка полягає в тому, що зменшується пріоритетність надання допомоги пацієнтам, що мають хронічні захворювання, туберкульоз, ВІЛ/СНІД, діабет тощо.

Пріоритетними напрямками в межах реалізації програми є:

- впровадження заходів щодо зміцнення здоров'я усіх верств населення;
- удосконалення фінансування та управління галуззю;
- придбання новітнього медичного обладнання.

Однією з проблем в сфері медицини у Миколаївській області є закінчення терміну експлуатації техніки. Також значну проблему складає дефіцит кадрів, а галузь, що своєю чергою, потребує підготовки спеціалістів для надання своєчасної медичної допомоги.

Протягом останніх семи років в Україні щорічно проводиться муніципальне опитування соціологічною групою «рейтинг» від імені Міжнародного республіканського інституту. Дослідження базується на вибірці більш ніж 19 тис. респондентів. Тому в розрізі даного опитування сформуємо загальний рівень якості обслуговування та послуг у місті (рис. 2)

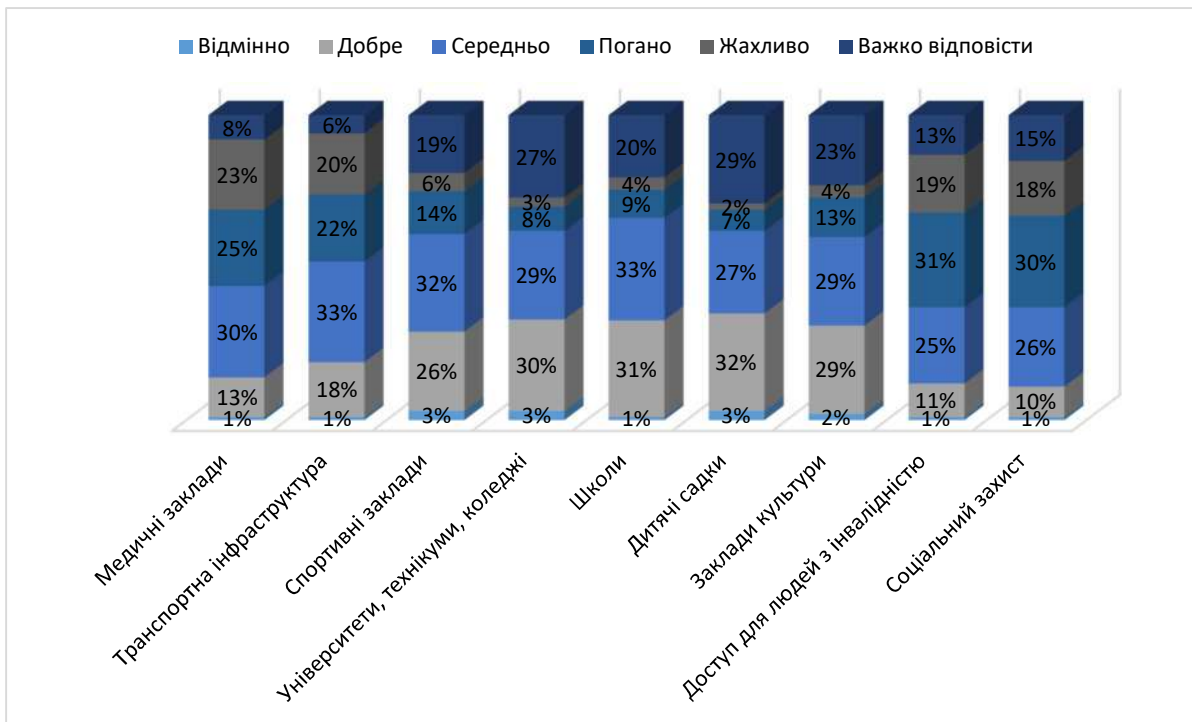

Рисунок 2 – Рівень задоволення населення якістю обслуговування та послуг у місті, %

Джерело: сформовано авторами за даними [10]

Отже, лише близько 3% громадян можуть поставити відмітку «відмінно» із зазначених складових. У середньому 27% вважають, що якість обслуговування та надання послуг у місті знаходяться на середньому рівні. Найбільш проблематичними аспектами соціальної інфраструктури на думку громадян є рівень освіти у навчальних закладах міста. Для визначення загального індексу якості обслуговування врахуємо інші показники, що характеризують послуги та обслуговування в місті, а саме: стан тротуарів, збір сміття, стан каналізації, медичні

заклади, транспортна інфраструктура, вуличне освітлення, дроги, розвиток промисловості, спортивні заклади, університети, технікуми, коледжі, школи, дитячі садки, заклади культури, базари та заклади торгівлі, публічні парки та сквери, двори та прибудинкові території, діяльність поліції, водопостачання, екологія, паркування, опалення, доступ для людей з інвалідністю, соціальний захист, постачання газу. Надалі відобразимо середній бал по зазначеним раніше показникам та порівняємо його з іншими містами України (рис. 3)

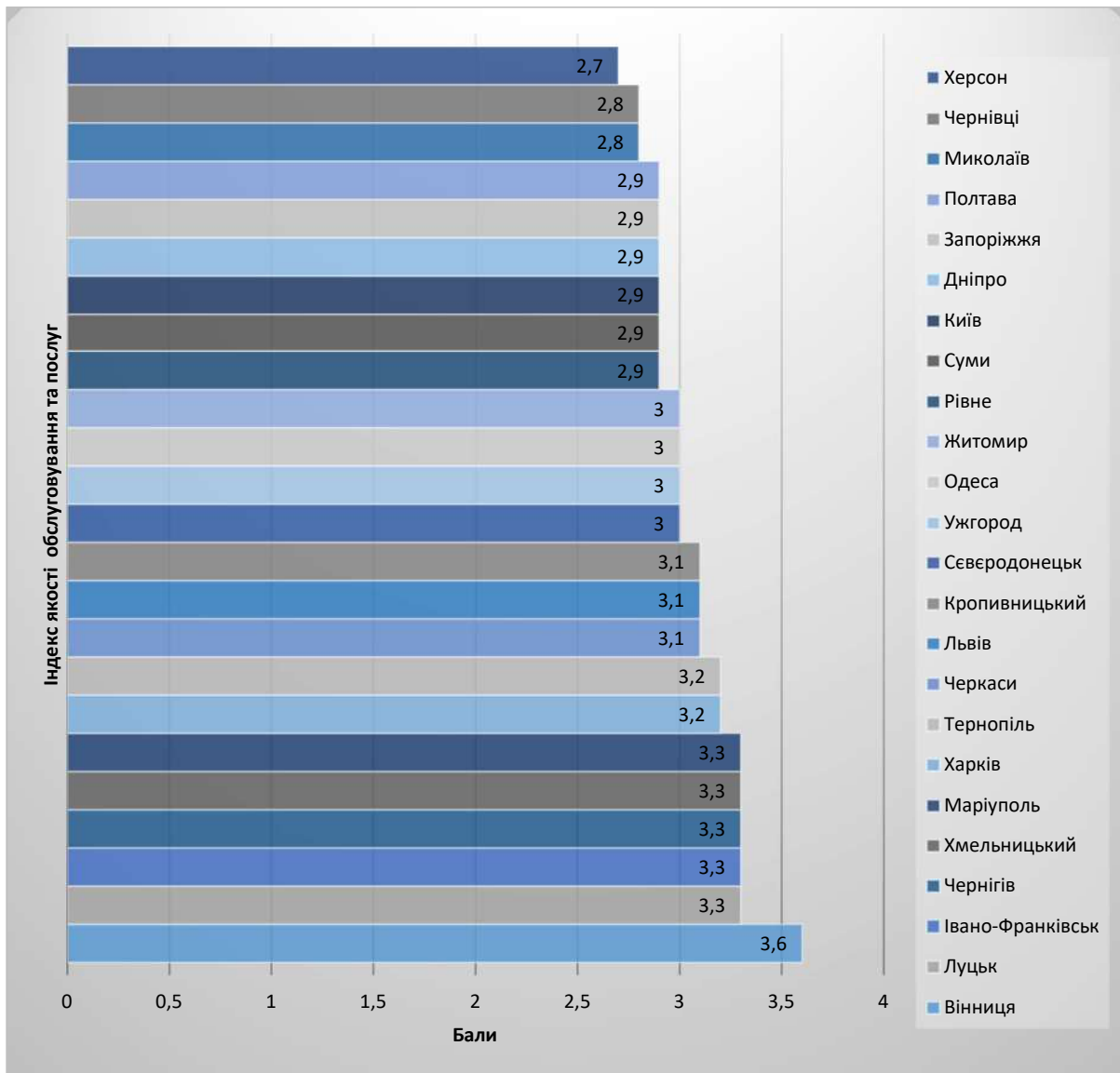

Рисунок 3 – Індекси задоволення населення якістю обслуговування та послуг у місті

Джерело: сформовано авторами за даними [10]

Отже, як можна побачити із наведеного графіку, найвищий індекс рівня задоволення населення якістю обслуговування та послуг у місті спостерігається у Вінниці водночас як Миколаїв займає останні позиції у рейтингу. З огляду на дану ситуацію, постає питання щодо необхідності модернізації зазначених складових, оскільки такий фактор негативно впливає на демографічну ситуацію в регіоні та провокує відтік населення до більш перспективніших міст України.

Виходячи з вищесказаного, варто зазначити, що в Миколаївській області спостерігається чітка тенденція щодо погіршення стану соціальної інфраструктури, що потребує вживання оперативних заходів щодо її стабілізації та покращення в майбутньому.

Висновки. Таким чином, можемо підвести підсумок, що населення Миколаївської області хоча й оцінює стан соціальної інфраструктури як середній, проте з огляду на рівень розвитку інших регіонів, Миколаїв посідає одну з

останніх позицій. Такі песимістичні погляди громадян провокують їх бажання виїжджати до більш розвинених міст, а масовий відтік населення провокує у регіоні нестачу кадрів. Поряд з тим, існують проблеми щодо стану матеріально-технічної бази лікувальних закладів, недостатній рівень інформаційних технологій у навчальних закладах, неефективність використання

бюджетних коштів, дефіцит житлових фондів. Якщо брати до уваги і умови воєнного стану, то зазначені проблеми лише поглиблюються, тому важливим є започаткування програм щодо відновлення регіону та його розвитку, залучення інвесторів та вдосконалення системи менеджменту на місцевому рівні.

Література:

1. Лібанова Е. М., Макарова О.В., Саріогло В. Г. Політика активізації як інвестиція у людський капітал: теорія і практика. *Наука та інновації. Український оглядовий журнал майбутнього*. Київ: Видавничий дім Академперіодика. 2020. № 5. С. 57-68.
2. Гриценко А. А. Соціокультурні виклики економіки. *Філософія господарства*. Київ. 2015. №1. С.97-105.
3. Витренко Н. М. Соціальна інфраструктура України: оцінка рівня та перспектив розвитку : монографія. К: Наукова думка, 1993. 143 с
4. Населення Миколаївської області. *Міністерство фінансів України*: веб-сайт. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/nikolaevskaya/> (дата звернення : 25.04.2023).
5. Демографічна та соціальна статистика : Міграційний рух населення за типом місцевості по регіонах у 2019 році. *Державна служба статистики України*: веб-сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ds/mr/mr_tm_r_2019.xlsx (дата звернення: 25.04.2023).
6. Демографічна та соціальна статистика : Міграційний рух населення за типом місцевості по регіонах у 2020 році. *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ds/mr/mrn_tm_20_ue.xls (дата звернення : 25.04.2023).
7. Демографічна та соціальна статистика : Міграційний рух населення за типом місцевості по регіонах у 2021 році. *Державна служба статистики України*: веб-сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/ds/mr/mrn_tm_21_ue.xls (дата звернення : 25.04.2023).
8. Демографічна та соціальна статистика : освіта. Дошкільна освіта в Україні *Державна служба статистики України* : веб-сайт. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/dosh_osvit/arch_dosh_osv.htm (дата звернення: 25.04.2023).
9. Про затвердження Програми розвитку та підтримки комунальних закладів охорони здоров'я Миколаївської міської ради та надання медичних послуг, понад обсяг передбачений програмою державних гарантій медичного обслуговування населення, на 2023-2025 роки: Рішення Миколаївської міської ради від 11 жовтня 2022 року №542. URL: <https://mkrada.gov.ua/documents/39576.html> (дата звернення: 25.04.2023).
10. Сьоме всеукраїнське муніципальне опитування: веб-сайт. URL: https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/iri_survey_2021_ua.pdf (дата звернення : 25.04.2023).

References:

1. Libanova, E. M., Makarova, O. V., & Sarioglu, V. G. (2020) Activation policy as an investment in human capital : theory and practice. *Science and innovation. Ukrainian review journal of the future*. Kyiv : Akademperiodika Publishing House... 57-68. [in Ukr.]
2. Hrytsenko, A. A. (2015) Sociocultural challenges of the economy. *Philosophy of economy*. Kyiv. 97-105 [in Ukr.]
3. Vytrenko, N. M. (1933) Social infrastructure of Ukraine : assessment of the level and prospects of development : monograph. K: Naukova dumka,143 [in Ukr.]
4. Population of the Mykolayiv region. Ministry of Finance of Ukraine : website. Retrived from : <https://index.minfin.com.ua/ua/reference/people/nikolaevskaya/> [in Ukr.]
5. Demographic and social statistics : Population migration by type of terrain by region in 2019. State Statistics Service of Ukraine : website. Retrived from : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ds/mr/mr_tm_r_2019.xlsx [in Ukr.]
6. Demographic and social statistics : Population migration by type of terrain by region in 2020. State Statistics Service of Ukraine : website. Retrived from : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/ds/mr/mrn_tm_20_ue.xls [in Ukr.]
7. Demographic and social statistics : Population migration by type of terrain by region in 2021. State Statistics Service of Ukraine : website. Retrived from : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/ds/mr/mrn_tm_21_ue.xls [in Ukr.]
8. Demographic and social statistics : education. Preschool education in Ukraine State Statistics Service of Ukraine : website. Retrived from : https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/dosh_osvit/arch_dosh_osv.htm [in Ukr.]
9. On the approval of the Program for the development and support of communal health care facilities of the Mykolaiv City Council and the provision of medical services, in excess of the scope provided for by the program of state guarantees of medical care for the population, for the years 2023-2025: Decision of the Mykolaiv City Council dated October 11, 2022 Retrived from : <https://mkrada.gov.ua/documents/39576.html> [in Ukr.]
10. The Seventh All-Ukrainian Municipal Survey: website. Retrived from : https://ratinggroup.ua/files/ratinggroup/reg_files/iri_survey_2021_ua.pdf [in Ukr.]

